УДК 343.132

DOI 10.37566/2707-6849-2019-4(29)-6

Олександр ОМЕЛЬЧЕНКО,
професор кафедри кримінального процесу
Національної академії
внутрішніх справ України,
кандидат юридичних наук,
доцент

Владислав РЕБЕЗЮК,
аспірант кафедри
кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ України

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРАВ І СВОБОД УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА СТАДІЇ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Сучасна правова політика нашої держави здійснюється на основі орієнтування на передові міжнародні стандарти в галузі прав людини та конституційні засади, відповідно до яких найвищою соціальною цінністю проголошується людина. Для будь-якої правової держави однаково важливими є як боротьба зі злочинністю, так і охорона прав, свобод та законних інтересів кожної людини. Охорона прав, свобод і законних інтересів людини за своєю історичною суттю є одним з вищих досягнень людської цивілізації, яка виступає наріжним каменем правового життя, що має глобальний характер.

Актуальність теми дослідження зумовлена насамперед цілим комплексом питань, пов'язаних з реформуванням судового провадження, пошуком найбільш ефективних форм охорони прав, свобод людини, що абсорбуються в судове провадження у кримінальних справах. Охорона прав, свобод і законних інтересів людини за своєю історичною суттю є одним з вищих досягнень людської цивілізації, яка виступає наріжним каменем правового життя і має глобальний характер. Створення Організації Об'єднаних Націй і в подальшому прийняття Загальної декларації прав людини, Пактів про права людини поклали початок якісно нового етапу в розвитку співпраці держав у сфері охорони прав людини.

Питанню проблеми охорони прав, свобод і законних інтересів людини на стадії судового розгляду присвятили свої праці такі вчені, як: С. Є. Абламський, С. С. Алексєєв, Ю. П. Аленін, І. В. Басиста, Р. І. Благута, Т. В. Варфоломєєва, Л. Ю. Грекова, В. А. Журавель, С. Ю. Ільченко, Л. М. Лобойко, Б. А. Павлишин, Г. В. Рібінкова, І. Б. Скакун, Л. Д. Удалова, С. С. Чернявський, В. Д. Юрчишин та ін. Однак окремі питання захисту прав людини саме на стадії судового розгляду все ще потребують уваги.

Метою і завданням статті є дослідження проблемних питань захисту прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження на стадії судового розгляду.

Права людини – це найвища цінність, а повага і дотримання їх є обов'язком держави. Забезпечення прав людини в кримінальному провадженні слід розглядати як динамічну систему правових засобів, що реалізуються завдяки діяльності державних органів, посадових осіб, здійснюють кримінальне провадження або залучаються до нього. Саме завдяки цій діяльності відбувається реалізація, охорона та захист прав учасників кримінального провадження. Конституція України проголошує, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1, с. 6].

У сучасному правовому полі України повинні будуватися взаємини між правовою державою і людиною зі взаємною відповідальністю, як держави, так і самої особистості, де б домінували непорушність і недоторканність основних прав, свобод і законних інтересів людини. Вимоги Конституції України та кримінального процесуального закону зобов'язані виконувати в своїй діяльності посадові особи. Апогеем захисту прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження є саме стадія судового розгляду. Завданням якої є процесуальне та організаційне

забезпечення проведення судового розгляду, ефективність якого залежить від повноти, всебічності та ретельності його підготовки, значною мірою ускладнюється нормами частини четвертої ст. 291 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) [2, с. 165].

На думку С. С. Алексєєва, під захистом прав розуміється державно-примусова діяльність, спрямована на реалізацію «відновлювальних» завдань, спрямованих на відновлення порушеного права, забезпечення виконання юридичного обов'язку [3, с. 51]. Згідно зі ст. 22 КПК України суд повинен зберігати об'єктивність і неупередженість під час розгляду справи, а згідно зі ст. 370 КПК України судові рішення повинні бути законним, обґрунтованим і вмотивованим. У свою чергу, обґрунтованим є те судові рішення, яке було прийнято на підставі об'єктивно встановлених обставин, підтверджених доказами, були досліджені в процесі судового розгляду й оцінені судом відповідно до ст. 94 КПК України [2, с. 13, с. 54, с. 200].

На сьогодні судами не забезпечується вимога ефективного захисту порушених прав, свобод і законних інтересів громадянина. Натомість робиться посилання на те, що судом встановлено певний порядок і межі судового розгляду, заяви і клопотання з питань порушення прав або взагалі не розглядаються судами, або визнаються несвоєчасними і переносяться на етап ухвалення вироку. Більше того, суди не реагують і не застосовують вимоги частини четвертої ст. 87, частини другої ст. 89 КПК України: «докази, передбачені цією статтею, повинні визнаватися судом недопустимими під час будь-якого судового розгляду, крім розгляду, якщо вирішується питання про відповідальність за вчинення зазначеного істотного порушення прав і свобод людини, внаслідок якого такі відомості були отримані» [2, с. 51].

Необхідно зазначити, що згідно із законодавством суди зобов'язані реагувати на дані порушення негайно, і навіть без наявності з цього приводу заяв або клопотань учасників процесу, проте в дійсності суди не виконують даних вимог. Судам надана необмежена, у часі, можливість такого змісту, що не має нічого спільного з завданнями і засадами кримінального провадження та ознаками правосуддя. Судовий розгляд складається з таких етапів: підготовка частина; власне судовий розгляд (з'ясування обставин та перевірка їх доказами); судові дебати; останнє слово обвинуваченого; прийняття і проголошення судового рішення. Судовий розгляд здійснюється відповідно до загальних положень – закріплених законом правил, що відображають характерні риси судового розгляду і забезпечують реалізацію на цьому етапі всіх основ кримінального провадження. У

контексті захисту прав людини на стадії судового розгляду, на нашу думку, захист особи повинен здійснюватися з боку не тільки адвокатів, а й прокуратури і суду. При цьому такий захист, на думку К. В. Легких, надається учасникам кримінального провадження насамперед у зв'язку з їх універсальним статусом – людини, і тільки потім у розрізі процесуального статусу учасника кримінального провадження [4, с. 178].

За ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року одним з основних обов'язкових органів демократичної держави є суд з такими його важливими ознаками, як незалежність, неупередженість і законність [5]. Надалі право на справедливий судовий розгляд було розвинене у ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року, у якому передбачено, що кожен має право при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону [6].

Так, невиконання судами функцій контролю за порушенням прав громадян підтверджується незастосуванням вимог постанови Пленуму ВСУ «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» № 9 від 01 листопада 1996 року, де зазначено, що суд за клопотанням учасників процесу або за власною ініціативою зупиняє розгляд справи і звертається з мотивованою ухвалою (постановою) до Верховного Суду України, який відповідно до ст. 150 Конституції може ставити перед Конституційним Судом України питання про відповідність Конституції законів та інших нормативно-правових актів. Таке рішення може прийняти суд першої, касаційної чи наглядової інстанції в будь-якій стадії розгляду справи [7].

Аналіз практики Європейського суду з прав людини свідчить, що суд трактує доступ до правосуддя як одне з фундаментальних прав людини, яке впливає зі змісту права на справедливий, незалежний неупереджений суд, утворений на підставі закону. Однією з ознак доступності правосуддя вважається наявність оптимальної системи судових витрат і розвинених механізмів надання правової допомоги для бідних верств населення. Однак ситуація з можливістю обмеження доступу до правосуддя через непомірно великі ставки судового збору залишається загрозливою. Так, у Законі України «Про судовий збір» збільшено:

– максимальну ставку судового збору за подачу заяви майнового характеру (1 % ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб);

- ставку судового збору за подання апеляційної скарги (150% ставки, що підлягає сплаті при поданні позовної заяви, іншої заяви і скарги);
- ставку судового збору за подання касаційної скарги (200% ставки, що підлягає сплаті при поданні позовної заяви, іншої заяви і скарги).

Крім того, розширено перелік документів та дії, за які справляється судовий збір, до яких віднесено заяву про видачу судового наказу (0,1 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб) і заяву про скасування судового наказу (0,05 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб).

До прийняття чинного КПК України основною причиною була відсутність виправдувальних вироків. Кількість виправдувальних вироків менше 1 % вказує на необ'єктивність судів. На даний час, до основної причини відносять контрольовані суди, які виконують функцію обвинувачення та ухвалюють рішення не на користь сторони захисту.

Сьогодні довіра до судової влади і правоохоронної системи в Україні знаходиться на вкрай низькому рівні, що зумовлено тривалістю досудового розслідування і судового розгляду кримінальних проваджень, кадровим дефіцитом, високим рівнем корумпованості судової і правоохоронної систем, а також рядом інших факторів. Очевидно, що неможливість оскарження певних судових рішень не означає, що вони можуть бути довільними. У зв'язку цим необхідний контроль за їх законністю повинна забезпечити Вища рада правосуддя. Однак скарги, які надходять до неї, не стали ефективним засобом реагування на незаконні рішення судів. Можна цілком стверджувати, що в більшості випадків скарги на дії суддів або взагалі не розглядаються, або на них немотивовано відмовляють. Не випадково за 2017–2018 роки Україна стала першою серед європейської спільноти за кількістю звернень до ЄСПЛ.

На нашу думку, було б доцільним повернути до КПК України норму, яка надавала б можливість судам виносити окремі ухвали щодо системних або грубих порушень закону правоохоронними органами. А також внести зміни до законодавства та практики його застосування з метою забезпечення відшкодування заподіяної шкоди у випадку ухвалення виправдувального вироку чи закриття справи, оскільки після ухвалення позитивного рішення щодо обвинуваченого він змушений повторно звертатися до суду і знову доводити підстави для відшкодування шкоди, завданої органами розслідування.

Важливою складовою права людини на захист є забезпечення кваліфікованою юридичною допомогою. Воно є невід'ємним правом кожної людини і виступає органічною частиною правового становища особи в державі.

Право на юридичну допомогу набуло закріплення в міжнародно-правових актах та є невід'ємною складовою національного законодавства України: ст. 11 Загальної декларації прав людини, частина третя ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, п. 3 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, п. 93 Мінімальних стандартних правил поводження з ув'язненими.

У КПК України передбачено, що захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, щодо якої передбачається застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, щодо яких передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадиції), здійснює захисник, який є адвокатом [2, с. 88].

Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» визначено фундаментальні для правової системи України положення:

- суди повинні застосовувати при розгляді справ практику Європейського суду з прав людини як джерело права (ст. 17) [8];
- законодавчий орган повинен здійснювати експертизу та перевірку чинних законів і підзаконних актів на відповідність Конвенції та практиці Європейського суду з прав людини (ст. 19) [8].

Також прецедентна практика Європейського суду з прав людини стає важливим джерелом кримінального процесуального права України. Застосування рішень ЄСПЛ при тлумаченні відповідності нормам Конвенції чинного національного законодавства може виводити на якісно новий рівень інтерпретації системи норм у їх єдності й суперечності, може виявляти наявність конкуренції правових норм, показувати, які з норм мають більшу юридичну силу і підлягають застосуванню, або навпаки. Тим самим рішення ЄСПЛ набувають статусу правової позиції, яка суттєво впливає на окремі інститути або систему права та їх інтерпретацію, фактично змінюючи зміст правових норм [9, с. 35].

Підсумовуючи, необхідно зробити висновок про те, що для гармонізації норм, що регулюють порядок підготовки кримінального провадження до судового розгляду, необхідно не так вже й багато, а саме – виключити зі ст. 291 КПК України останнє речення частини четвертої, що дасть змогу сторонам надавати докази на підтвердження обвинувачення чи заперечення проти нього на підготовчих етапах судового провадження та забезпечить, таким чином, головуючого інформацією, необхідною для ефективної організації судового розгляду. І незважаючи на те, що п. 5 частини другої ст. 315 КПК України наділяє суд доволі широкими дис-

креційними повноваженнями, щоб уникнути різного тлумачення, було б доцільним серед питань, які вирішуються у зв'язку з підготовкою до судового розгляду, передбачити: формулювання позицій сторін щодо висунутого обвинувачення; з'ясування питань щодо доказів, якими сторони мають намір доводити обвинувачення або заперечення; визначення обставин, які ніким з учасників судового розгляду не заперечуються; визначення учасників, яких необхідно викликати (свідків, експертів, спеціалістів); витребування документів та інших матеріалів тощо. Насамперед закінчення досудового розслідування, передбаченого ст. 219 КПК, у встановлений законом строк є тією необхідною умовою своєчасного розкриття кримінального правопорушення, виявлення, закріплення й використання доказів, створення необхідних передумов для розгляду кримінального провадження в суді, забезпечення підозрюваному, обвинуваченому, потерпілому та іншим учасникам кримінального судочинства права на участь у судовому розгляді.

Висновки. Отже, з метою належного дотримання процесуальних прав осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, вбачаються такі правові кроки:

- Необхідно внести зміни до ст. 315 КПК України, виключивши з частини третьої таке речення: «При відсутності зазначених клопотань сторін кримінального провадження застосування заходів забезпечення кримінального провадження, обраних під час досудового розслідування, вважається продовженим» як таке, що не відповідає Конституції України. Оскільки відповідно до частини першої ст. 29 Конституції України кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність та відповідно до частини другої ст. 29 ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом.

- Необхідно внести зміни до КПК України та виключити частину першу ст. 219 щодо строків обчислення досудового розслідування.

- У кожному випадку здійснення судового розгляду повинно відбуватися відкрито для громадськості та ЗМІ. Залучення громадськості до судового розгляду має заохочуватися. Винятки можуть мати місце тільки у визначених законом випадках і повинні бути мотивовані в ухвалі суду.

- Необхідно затвердити механізм розрахунку компенсації за тривале невиконання судових рішень з урахуванням стандартів Європейського суду у відповідних справах і забезпечення її виплат заявникам за рахунок відповідної бюджетної програми.

- Ратифікувати Європейську конвенцію про відшкодування шкоди

жертвам насильницьких злочинів та у випадку помилкового залучення особи до кримінального провадження як підозрюваний чи обвинувачений. Прийняти Закон, який визначатиме порядок і умови відшкодування заподіяної шкоди і погодить положення національного законодавства до положень зазначеної Конвенції.

- Необхідно прискорити проведення відбору кандидатів для призначення на посади суддів і формування суддівського корпусу з метою забезпечення прав осіб на судовий захист.

Захист прав людини у кримінальному провадженні на стадії судового розгляду є одним з основних завдань, що стоять перед судом, органами розслідування та прокуратурою за участю захисника. Своєчасність судового захисту, яка реалізується через систему різних форм судового контролю, є не тільки додатковою гарантією прав і свобод, а й умовою швидкого їх відновлення.

Перелік використаних джерел

1. Конституція України від 26 червня 1996 року, у ред. від 21.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 46511-VI, у ред. від 28.11.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page4#n952>

3. Алексеев С. С. *Общая теория права: в 2 т.* Москва: Юрид. лит, 1981. Т. 1. 360 с.

4. Легких К. В. *Окремі процесуальні питання судового контролю за дотриманням прав людини в кримінальному судочинстві.* Вісник Академії адвокатури України. 2015. Т. 12, число 2 (33). 183 с.

5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 квітня 1950 року. Ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997. URL: <https://precedent.in.ua/2015/11/16/konventsyya-po-pravam-cheloveka-konvents/> (дата звернення: 04.11.2019 р.).

6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року. Ратифіковано 19.10.1973. URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 04.11.2019 р.).

7. Несінов О. *Ефективний судовий контроль за законністю діяльності правоохоронних органів у кримінальному процесі: ілюзія чи реальність.* URL: http://www.uapravo.com/hro/text.php?lan=rus&id=15444&id_book

= 0 &id_parent = 0 &id_vid_res = 3.

8. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV. Дата оновлення: 02.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>. (дата звернення: 05.11.2019 р.).

9. Уваров В. Г. Застосування практики Європейського Суду з прав людини і норм міжнародно-правових актів у вдосконаленні кримінального судочинства України: монографія / за заг. наук. ред. В. М. Тертишник. Дніпропетровськ, 2012. 268 с.

References

1. The Constitution of Ukraine of 26 June 1996, ed. from 02/21/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. [Ukr.].

2. The Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine of April 13, 2012 No. 46511-VI, ed. from 11/28/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page4#n952> [Ukr.].

3. Alekseev S.S. General theory of law: in 2 vol. Moscow: Law. Lit., 1981. Vol. 1. 360 p. [Ukr.].

4. K.V. Lightkih Separate procedural issues of judicial control over the observance of human rights in criminal proceedings. Bulletin of the Academy of Advocates of Ukraine. 2015. Vol. 12, Issue 2 (33). 183 p. [Ukr.].

5. The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 4 April 1950. Ratified by Law No. 475/97-BP of 17 July 1997. URL: <https://precedent.in.ua/2015/11/16/konventsyya-po-pravam-cheloveka-konvents/> (accessed 04/11/2019). [Ukr.].

6. International Covenant on Civil and Political Rights of 16 December 1966. Ratified on 10/19/1973. URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (accessed 04/11/2019). [Ukr.].

7. Nesinov O. Effective judicial control over the lawfulness of law enforcement activities in criminal proceedings: illusion or reality. URL: http://www.uapravo.com/hro/text.php?lan=rus&id=15444&id_book=0&id_parent=0&id_vid_res=3. [Ukr.].

8. On the enforcement of judgments and the application of the case law of the European Court of Human Rights: Law of Ukraine of February 23, 2006 No. 3477-IV. Date of renovation: 02.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>. (accessed 05/11/2019). [Ukr.].

9. V.G. Uvarov *Application of the case law of the European Court of Human Rights and norms of international legal acts in improving the criminal justice system of Ukraine: monograph / for total. of sciences. ed. VM Tertyshnik. Dnepropetrovsk, 2012. 268 p. [Ukr.]*.

ОМЕЛЬЧЕНКО О., РЕБЕЗЮК В. Сучасні проблеми охорони прав і свобод учасників кримінального провадження на стадії судового розгляду

У статті досліджуються проблеми охорони прав, свобод учасників кримінального провадження на стадії судового розгляду. Здійснюється аналіз нинішнього стану та перспективи охорони прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження на стадії судового розгляду.

Розглядаються шляхи вирішення питань охорони прав, свобод учасників судового провадження. Показником доступності правосуддя, що є складовою права на справедливий судовий розгляд, є наявність оптимальної системи судових витрат і розвинених механізмів надання правової допомоги для бідних верств населення.

Всі судові рішення мають ґрунтуватись на Конституції, а також на чинному законодавстві, що не суперечить їй.

Суспільство зацікавлене в тому, щоб верховенство права було гарантоване шляхом справедливого, неупередженого та ефективного здійснення правосуддя.

Ключові слова: судове провадження, організаційно-правовий механізм, охорона прав, судові рішення, функції судового контролю, Європейський суд з прав людини, законні рішення, правосуддя.

ОМЕЛЬЧЕНКО А., РЕБЕЗЮК В. Современные проблемы охраны прав и свобод участников уголовного производства на стадии судебного разбирательства

В статье исследуются проблемы охраны прав, свобод участников уголовного судопроизводства на стадии судебного разбирательства. Осуществляется анализ нынешнего состояния и перспективы охраны прав, свобод и законных интересов участников уголовного производства на стадии судебного разбирательства.

Рассматриваются пути решения вопроса охраны прав, свобод участников судебного производства. Показателем доступности правосудия, составляющей права на справедливое судебное разбирательство, является

наличие оптимальной системы судебных издержек и развитых механизмов оказания правовой помощи для бедных слоев населения.

Все судебные решения должны основываться на действующей Конституции Украины, а также на действующем законодательстве, не противоречащем ей.

Общество заинтересовано в том, чтобы верховенство права было гарантировано путем справедливого, беспристрастного и эффективного осуществления правосудия.

Ключевые слова: судопроизводство, организационно-правовой механизм, охрана прав, судебное решение, функции контроля суда, Европейский суд по правам человека, законные решения, правосудие.

OMELCHENKO O., REBEZYUK V. The current issues of the protection of the rights, freedoms of participants of criminal proceedings at the stage of judicial consideration

This article explores the issues of protecting of the rights, freedoms of participants in criminal proceedings at the stage of judicial consideration. Consequently, examines of the current state and prospects of protecting the rights, freedoms of participants in criminal proceedings at the stage of judicial consideration is carried out.

The current problems and ways of solving the issue of protecting the rights and freedoms of participants in judicial proceedings are considered. This article deals with the issues concerning of the protection of rights and freedoms in criminal proceedings. An indicator of the availability of justice is a component of the right to a fair trial, the existence of an optimal system of court costs and developed mechanisms for providing legal assistance to the poor.

Meanwhile, all court judgments should be based on the current Constitution of Ukraine, as well as on the current legislation, without contradicting with them. The International experience in protecting the human rights and freedoms is very important and has a significant impact on the domestic legislation of both our state and other democratic states as a whole. The International standards of fundamental human rights and freedoms and their legitimate interests is the basis that fills the international experience in protecting human rights, freedoms and legitimate interests.

The main provisions of the Constitution of the community of democratic states on human rights and freedoms must comply with all international standards, since the protection of rights, freedoms and legitimate interests ensures the sovereign, democratic and independent state. Each civilized state

must ensure the implementation of legal guarantees for the protection of the rights, freedoms and legitimate interests of its citizens, this will become the key to the democratic development of the state.

To summarize, the public is interested in ensuring that the rule of law is guaranteed through fair, impartial and effective administration of justice. The prosecutors and the judges ensure at all stages of the trial the guarantee of human rights and freedoms, as well as the protection of public order. This covers respect for the rights of the accused and the victims. Protecting the human rights in criminal proceedings at the trial stage is one of the main challenges facing the courts, prosecutors and lawyers. The opportunities of judicial protection through a system of various forms of judicial review is not only an additional guarantee of rights and freedoms, but also a condition for their speedy restoration.

Key words: court proceedings, organizational and legal mechanism, protection of the rights, court decision, court control functions, The European Court of Human Rights, legal decisions, legal norms, court proceedings, protection of freedoms, availability of the justice.